

شیطان و شرارت انسان و کرامت

نویسنده

زهرا سعید منشی

عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء

سرشناسه : وحیدمنش، زهرا، ۱۳۲۷ -
 عنوان و نام : شیطان و شرارت انسان و کرامت/ نویسنده زهرا وحیدمنش.
 پدیدآور
 مشخصات نشر : تهران: تعارف، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ۴۵۷ ص.
 شابک : ۱۵۰۰۰۰ ریال 978-600-91949-7-1
 وضعیت فهرس نویسی : فیا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۴۵۴.
 موضوع : شیطان
 موضوع : انسان (اسلام)
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۳۱/۲۲۶DD ۹ش۳و/
 رده بندی دیویی : ۴۶/۲۰۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۲

تعارف

نام کتاب : شیطان و شرارت انسان و کرامت

مولف: زهرا وحید منش

ویراستار: دکتر شکوه السادات حسینی

ناشر: تعارف - تلفن ۸۸۳۱۸۴۲۴

چاپ اول: بهار ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰

قطع: وزیری

مسئول فنی و چاپ: کامل کریمی راد

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

شابک: 978-600-91949-7-1

کلیه حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ است

فهرست

۷	پیشگفتار.....
۱۱	بخش اول: شروع و شیطان.....
۱۳	درآمدی: موضوع: شیطان، واژه، جنس.....
۱۷	فصل اول: ویژگی‌های شیطان.....
۱۷	فراز اول: عزم استوار.....
۲۱	فراز دوم: قعود، احاطه‌ی کامل، حصاره.....
۲۵	فراز سوم: عزم استوار، فرصت، خواص.....
۳۲	فراز چهارم: شیطان و اولین نافرمانی، انانیت.....
۴۲	فراز پنجم: تکبر.....
۵۱	فراز ششم: آزمون الهی و شبهه‌ی شیطان.....
۶۳	فراز هفتم: فسق.....
۷۹	فصل دوم: شیطان شیوه‌ها و شرارت‌ها.....
۷۹	فراز اول: وسوسه.....
۸۹	فراز دوم: فریب.....
۱۱۲	فراز سوم: تزیین و تسویل.....
۱۲۴	فراز چهارم: اعلام پناه، خداوند و حمایت راستین، شیطان و حمایت دروغین.....
۱۳۸	فراز پنجم: ایجاد اختلاف و دشمنی بین مردم.....
۱۶۴	فراز ششم: نجوا.....
۱۶۸	فراز هفتم: نسیان.....
۱۷۶	فراز هشتم: دام ریا.....
۱۸۳	فراز نهم: ترس.....

۱۹۱	فراز دهم: ترس از فقر و منع انفاق
۲۰۰	فراز یازدهم: دام مال و فرزند
۲۱۴	فراز دوازدهم: شراب، قمار، انصاف، اِزلام
۲۲۷	فراز سیزدهم: شیطان و آموزش سحر
۲۳۴	فراز چهاردهم: دنیا پرستی، هوای نفس
۲۶۲	فراز پانزدهم: هوای نفس
۲۷۵	فراز شانزدهم: اضلال، آرزوهای باطل، خرافه پروری، وعده های دروغین
۲۹۰	فراز هجدهم: سیاست گام به گام
۲۹۵	فراز هجدهم: شیطان و آیین پیامش، عدم سلطه
۳۰۳	بخش دوم: مراتب تکوین الهی
۳۰۵	فراز اول: خلقت احسان
۳۰۹	فراز دوم: روح
۳۳۳	فراز سوم: انسان کامل و بالاترین مصداق خلیفه الهی
۳۴۰	فراز چهارم: تعلیم خدای علیم
۳۴۶	فراز پنجم: انسان و ابزار شناخت: گوش، چشم، دانه
۳۵۹	فراز ششم: انسان و سرمایه های عظیم
۳۷۱	فراز هفتم: بارامانت
۳۷۵	فراز هشتم: کرامت، فضیلت و سرمایه ی عقل
۳۹۰	فراز نهم: انسان و مسخرات
۳۹۹	فراز دهم: قرآن موهبتی بزرگ برای جانشین خدا
۴۰۷	فراز یازدهم: جمع اصداد و رموز رازآن
۴۱۱	فراز دوازدهم: انسان کامل / سیر الی الله
۴۳۱	نگاهی اجمالی بر آنچه گذشت
۴۳۴	فهرست آیات
۴۴۷	فهرست ابیات
۴۵۳	کتابنامه

بیش‌شمار

پاس خدای را که با سوگند به قلم، انسان را در میان صفا و مروه‌ی حیرت و طلب و درجست جوی نرم هدایت، یاری فرمود و با سوگند به نوشتن، حیرت و طلب آدمی را افزون کرد ﴿لَا يُلْقَىٰ وَمُتَنظَّرُونَ﴾^۱.

آنگاه برای هدایت انسان، اران رسول فرستاد و در دست هریک مشعل هدایتی که راه کدام است و پیامی که چه باید داد.

و گشایش‌گر آغازین آیات رسی، انسان را خواندن «اقرأ» بود، برای پیامبری درس ناخوانده و مکتب نادیده؛ و تکرارش قلم تکرر بود و نوید توانستن به مدد دست کریم الهی ﴿اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ﴾^۲؛ و زینت بخش نخستین وحی تعلیم به قلم بود ﴿الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾^۳، واژگانی که در ریشه‌ی مشعل هدایت آخرین پیام آور خداوندی و تمهیدگر کمال سالکان عالم ملکوت و حکمتی باری تعالی بر آن بود که آیینی تمام نمای خود را بیافریند، همو که بتواند با کمال معقش پیوند یابد و مظهر تجلی اسماء حسنائش در زمین باشد.

انسان شرافت این مقام یافت و خلیفه الله لقب گرفت و خدای سبحان فرشتگان را

۱- سوره قلم، ۱، ن، سوگند به قلم و آنچه می‌نویسند.

۲- علق، ۳، بخوان که پروردگارت (از همه) بزرگوارتر است.

۳- علق ۵-۴، همان کسی که به وسیله‌ی قلم تعلیم نمود و به انسان آنچه را نمی‌دانست یاد داد.

به افتخار خدا در داد که ﴿إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾^۱. جانشینی که کالبدش به لطف بیکران الهی، در لوح محفوظ، در نیکوترین صورت سرشته شد ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾^۲ و آفرینشش آفریدگار را مایه‌ی مباهات که ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾^۳.

برای فقط انسان شایسته‌ی چنین تبریکی است. او چنان عظمتی دارد که دیگر موجودات را برای برابری با او نیست؛ و اگرچه کالبدش بسان دیگر آفریده‌های خداوند کم ارزش بی‌بهاست، اما بخشی از او که مایه‌ی اوج گرفتنش به عالم کبریایی است، از چنان شرافتی برخوردار است که خداوند او را با اضافی "تشریفیه"ی روح به ضمیر متکلم^۴ به خود نسبت داده و بابت لطف و توجه‌اش را به او ابراز داشته: ﴿فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَالَ أَتَدِينُ﴾^۵؛ و با مباهات به فرشتگان، او را شایسته‌ی "مقام مسجودی" ملائک دانسته است: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾^۶.

اما پیمودن راه کمال و رسیدن به ملکوت الهی زمانی در انسان معنا می‌یابد که در فرایندی دوگانه قرار گرفته باشد و قدرت بر انجام معاد الهی و حضور دعوت کننده‌ی به شقاوت در او موجود و اختیار انتخاب از آن او باشد. پس این سر قرآن از موجودی به نام شیطان نام می‌برد که با نافرمانی خداوند از درگاه الهی رانده شد. اما میل و اراده این

۱- بخشی از آیه ۳۰ بقره/ (به خاطر بیاور) هنگامی را که پروردگارت به فرشتگان گفت: «اینها را بر زمین جانشینی [=نماینده‌ای] قرار خواهم داد.

۲- تین ۴/ ما انسان را در بهترین صورت و نظام آفریدیم.

۳ مؤمنون ۱۴/ پس بزرگ است خدایی که بهترین آفرینندگان است

۴- تین ۴/ ما انسان را در بهترین صورت و نظام آفریدیم.

۵- حجر، ۲۹ / هنگامی که کار آن را به پایان رساندم و در او از روح خود دمیدم، همگی برای او سجده کنید.

۶- سوره بقره ۳۴ / و (یاد کن) هنگامی را که به فرشتگان گفتیم: «برای آدم سجده و خضوع کنید!» همگی سجده کردند، جز ابلیس که سرباز زد و تکبر ورزید (و به خاطر نافرمانی و تکبرش از کافران شد)

نقش را برای خود برگزید که همواره با اعوان و انصارش به گمراه کردن بشر مشغول باشد. در مقابل، آفریننده‌ی فضائل خلیفه‌ی خود را در زمین رها نکرد و در کتاب روشن‌گرش با بیانی کامل و جامع، به معرفی این گمراه کننده پرداخت و جانشین خود را از این دشمن خطرناک آگاه نمود و ابعاد شرارت‌های آن را به روشنی بیان کرد؛ موضوعی که متأسفانه در پژوهش‌های قرآنی کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

بر مبنای اساس، محور جستار حاضر تلاشی است در جهت شناساندن این دشمن خطرناک انسان، بر اساس آموزه‌های قرآن که در ابعادی گسترده تمامی موارد آن را مورد توجه قرار داده است.

این مجسمه از بخش اصلی تشکیل شده است: بخش نخست درباره‌ی معرفی ویژگی‌های شیطان، شرارت‌ها و به واقع، شیوه‌های نافذ و کارآمد اوست که از آن به عنوان عاملی پرخطر و بسیار آسیب‌رسان به سوی کمال مطلق استفاده می‌کند. هدف از این بخش، شناساندن راه‌های کمین این دشمن خطرناک و روش‌های مقابله با آن است.

بخش دوم به تکمیل این شناخت و بیان مقیم و جایگاه بلند انسان در دایره هستی می‌پردازد و اینکه آدمی مورد چه تکریم‌هایی و جایابی قرار گرفته است؛ هدف از این بخش نیز آگاهی بخشیدن به خود واقعی انسان است دشمن در کمین به منظور پاسداری از جایگاه رفیع انسانی است. بر این اساس و با این هدف جدید به موضوع، در میان اندک پژوهش‌هایی که در این زمینه صورت گرفته، مهم‌ترین منابع، قرآن کریم (ترجمه و تفسیر) و اشعار مولانا^۱ است که عمده‌تأ مباحث انسان‌شناسانه و اخلاقی در بردارد.

چهره‌ی شیطان بارها در قرآن به مکر و حيله و خدعه، ترسیم گردیده و از رفتارهای عجیب او نسبت به انسان سخن به میان آمده، موجودی که می‌توان او را دومین

روانشناس عالم بشریت نام نهاد، زیرا چنان با روان انسان آشناست که نه تنها درزوایای افکار او جای دارد بلکه همواره سرگرم دسیسه‌چینی و گمراه ساختن اوست و مدام در پی استفاده از شیوه‌هایی است که بیشترین بهره را در گمراهی انسان نصیب خود سازد. او نه تنها از آشکارا انسان بلکه از نهان او هم باخبر است و حتی از پوشیده افکاری که در زوایای اندیشه‌ی او می‌گذرد، آگاه است.

از آنجا که - ولنگاه انسان در زندگی بسیار وسیع است، از سویی می‌تواند به عالم کبریا متصل شود و از دیگر سوتا اسفل سافلین سقوط کند، شیطان همواره در کار است تا انسان را از راه کمال باز داشته، به ورطه‌ی سقوط دراندازد.

به درگاه الهی سرگرمی که چنین توفیقی را مرحمت فرمود تا زمانی را به این پژوهش اختصاص دهم تا تلاش است برای شناخت انسان و موانع رسیدن او به کمال و گامی است در جهت آشنایی انسان با جایگاه والایش در صحنه‌ی خلقت و در مقابل شناخت دشمن قسم خورده‌اش که او را از رسیدن به کمالش باز می‌دارد.

اکنون با پایان یافتن این مجموعه بر من فاض میدانم که از تمامی اساتیدی که در این مسیر راهنمایم بودند تشکر نمایم به مناسبت ارجمندی که از ابتدا قرآن را در دستانم قرار دادند و مرا از آموزه‌های آن بهره‌مند کردند، استاد ارجمند جناب آقای دکتر آذرشب و سرکار خانم دکتر مشکین فام، و استاد محترم گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه الزهراء، و استاد ارجمند سرکار خانم دکتر سحر سپاس از دانشجوی عزیز سرکار خانم منیره زارع که از گامهای نخستین این اثر، در تالیف و بهره‌مندی از دیگر منابع همراهی‌ام کرد و همچنین تشکر از عروس مهربانم سرکار خانم نازنین خادم حسینی که در تایپ، بازخوانی و مهیا کردن این اثر یاری‌ام نمود و سرانجام همه‌ی عزیزانی که از مهر و عطوفتشان در این مهم بهره‌بردم.

﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾

زهرا وحید منش

بهار ۱۳۹۲